

PÜHTITSA JUMALAEMA UINUMISE
STAVROPIGIAALNE NAISKLOOSTER

Meie: 29.10.2024

Nr. 76

Lauri Läänemets
Siseminister
EV Siseministeerium
Pikk 61, 15065 Tallinn

Austatud Minister hr Lauri Läänemets!

Käesolevaga esitame oma seisukoha, mis on seotud Teie tungiva nõudmisega Pühtitsa Jumalaema Uinumise Stavropigiaalse Naiskloostri võimaliku lahkumise kohta Moskva Patriarhaadi jurisdiktsiooni alt koos loobumisega kloostri stavropigiaalsest staatusest.

Vastavalt 30.07.2024. aastal toimunud kohtumisel saavutatud kokkuleppele võtsime endale kohustuse esitada oma kirjalik seisukoht hiljemalt 2024. aasta augusti lõpuks.

Augustis esitasime aga taotluse selle tähtaja pikendamiseks kuni 2024. aasta oktoobri lõpuni. Oleme Teile tänulikud selle eest, et ministeerium tuli meile vastu selles meie jaoks niivõrd tähtsas küsimuses.

Selles kirjas avaldame oma seisukoha vastavalt kokkulepitud tähtajale.

Klooster jääb varasemalt esitatud seisukoha juurde, et tal pole volitusi ega õigusi pöörduda isiklikult Moskva ja kogu Venemaa Patriarhi Kirilli poole palvega stavropiigia äravõtmiseks ja Pühtitsa Jumalaema Uinumise Stavropigiaalse Naiskloostri üleminekuks Konstantinoopoli rüppe.

Allpool püüame oma seisukohta täpsemalt argumenteerida.

1.

Arvame, et meie seisukohast mõistmiseks tuleb mõista selle vaimse valiku aluseid, mida teeb iga kloostri tulev inimene. Nunnaseisust vastu võttes eraldab inimene ennast muust maailmast ja saab vaimse õeskonna liikmeks, jättes kõrvale ilmaliku elu ja ühtlasi kõik, mis on selles maailmas olemas, ning järgneb Kristusele. See vaimne kogukond muutub Jumala teenimise kooliks, kus inimene, õppides tundma ennast ja oma patu suurust, hakkab avastama endas vajadust sisemiseks meeleparanduseks, hakkab kasvama vaimse täiustumise teel, mille pärast ta kloostri tuler. Kogu kloostri elukorraldus on suunatud just sellele eesmärgile, kus lakkamatu palve käib käsikäes erimäärase töökuuletumisega, st

töötegemisega, nagu nunnade igapäevastes toimetustes. Nunna vaimne valik – see on elu Kristuses ja enda pühendamise tema teenimisele.

Nunnaks pühitsemise sakrament ja pühitsemisel antavad pühalikud tötused (karskus, kuuletumine, omakasupüüdmatlus) teevad võimatuks selle, et kloostri nunnad saaksid omal algatusel ja oma äranägemise järgi muuta enda elukorraldust. Seega, andes nunnadele õiguse väljendada oma tahet jurisdiktsiooni valimisel, oleks see otseses vastuolus munkluse mõistega ning samuti ka vandega, mille nunnad on andnud, mis põhineb ilmalikust elust lahtütlemise tötustel (*ἀποταγή*).

Minister Läänemets kinnitas 24. aprillil 2024. aastal kloostri toimunud kohtumisel, et riigil pole mingeid etteheiteid kloostri enda tegevusele. Ministeeriumi esindaja tõi oma selgitustes korduvalt välja, et ohuteguriks on Patriarh Kirilli retoorika, mis sunnib riiki ette võtma otsustavaid samme MP EÕK ja kloostri suhtes. Kuid nagu on kirjutatud Eluraamatus (Hesekiel 18:20): *“Hing, kes teeb pattu, peab surema! Poeg ei kannata isa süüid ja isa ei kannata poja süüid: õige peale tulgu tema õigus ja õela peale tema õelus.”* Samuti seisab 5. Moosese raamatus (24:16): *“Isasid ärge surmatagu laste pärast ja lapsi ärge surmatagu isade pärast: igauks surmatagu oma patu pärast!”*

Õigeus on patriarh eelkõige lihtsalt inimene, surelik inimene, kellel on teatud võim; omamoodi ajutine ülem.

Kiriklikus plaanis on kõik piiskopid oma seisuses võrdsed teiste vaimulikega. Pole vahet, kas jumalateenistusel, mis on Kiriku elu keskpunkt, osaleb patriarh või mõne vähetähtsa piiskopkonna piiskop.

Õigeusu kirik ei anna patriarhile neid erilisi volitusi, mis on antud Rooma paavstile katoliiklaste seas – olla kirikliku tõe garanteerija ja hoidja, kes jutlust pidades ei eksi. Patriarh võib eksida ning mitte kõik tema öeldu ei pruugi olla tõe. Apostel Paulus hoiatas Efesose preestrid: *„Sellepärast pange tähele iseennast ja kogu karja, kellele Püha Vaim on pannud teid ülevaatajateks karjasena hoidma Jumala kogudust, mille ta on omandanud iseene vere läbi. Ma tean seda, et pärast minu äraminekut tulevad teie sekka hirmsad hundid, kes karjale armu ei anna; ja teie endi seast tõusevad mehed, kes kõnelevad pööraseid asju, et vedada jüngreid enda järele.“* (Apostlite teod 20: 28-30). Aga Apostel ei kutsu üles kirikust lahkuma, vaid kutsub üles mitte uskuma mõningaid inimesi, kes kuuluvad kirikusse, kuid kellel on hoopis teised eesmärgid kui Kristusele järgimine hinge päästmise nimel. *„Sest valekristusi ja valeprohveteid tõuseb ja need teevad suuri tunnustähti ja imesid, et eksitada, kui võimalik, ka ära valituid.“* (Mt 24:24). Ja kui Kiriku liikmed ei aja Jumala asju, siis on nende teod tühjad: *„Sest kui see nõu ja töö on inimestest, siis läheb see tühjaks, aga kui see on Jumalast, siis te ei suuda seda tühjaks teha, et te kuidagi ei osutuks jumalavastasteks!“* (Apostlite teod 5: 38-39).

Patriarhi jutluseid, tema poolt kirjutatud artikleid ja erinevatel kogunemistel väljendatud mõtteid on väga suur hulk, kuid Kirik ei saa korraga määratleda tema hinge sisemist olekut kui „kiskjalikku, mis laastab kirikut“. Ta osaleb enda äranägemise järgi ka mittekiriklikel kogunemistel, kus räägib palju, mistõttu võib ta eksida või lasta end petta. Patriarh, nagu ka kõik teised Kiriku liikmed, võib komistada. Siiski ei hukku Kirik eraldiseisvate inimeste eksimuste tõttu."

Kui praegune patriarh teeb jumalavastaseid tegusid, siis need luhtuvad peagi ning ta lakkab olemast Kristliku Kiriku liige. Arvestades ülaltoodut, palvetab Kirik mitte Patriarhi eest, vaid et ise Issand juhiks Patriarhi südant, et ta oma sisemises elus ei pöörduks Jumalast eemale, nagu on palvetanud ja palvetab Pühtitsa klooster Eesti Vabariigi võimu ja sõjaväe eest.

Kui Patriarh väljendab soovi kloostri ülemineku osas teise patriarhi alluvusse, on see kloostri jaoks pelgalt administratsiooni vahetumine. Klooster ei saa siiski esitada Patriarhile palvekirja Kirikust väljumise kohta, kuna see tähendaks omavolilist lahtiütlemist neist kohustustest ja asjaoludest, mis on Jumala poolt tema peale pandud, st lahkumist elust Kristuses.

2.

Üheks meie seisukoha vastuargumendiks on viidatud möödunud sajandi ajaloosündmustele, mil klooster näitas ministeeriumi esindajate arvates täielikku iseseisvust jurisdiktsiooni valiku küsimustes. Kuid Pühtitsa kloostri ajaloos ei ole teada juhtumeid, kus klooster või tema asukad oleksid omavoliselt jurisdiktsiooni muutnud. Oma seisukohtade kinnitamiseks pöördus klooster Tallinna piiskopkonna teabeosakonna töötaja Igor Prekupi poole. Teda ei ole sellesse ametisse juhuslikult valitud: isa Igor Prekup on tuntud oma teadusartiklite poolest seoses Eesti Õigeusu Kiriku ajalooga. Üheks selliseks teoseks on raamat „Õigeusu probleemid Eestis. Arhimandriit Grigorios D. Papatomase raamatust „Õnnetus olla väike kirik väikesel maal“ (Tallinn, 2013. Ülemp. Nikolai Balašov, ülemp. Igor Prekup).

Allpool toome ära väljavõtted tema 04.10.2024. a koostatud ajaloolisest õiendist, mille täismahus tekst on lisatud käesolevale seisukohale.

Pühtitsa Jumalaema uinumise õeskond asutati Vene Impeeriumi Õigeusu Kiriku Püha Sinodi määrusega 1891.aastal. Samal aastal avas selle pidulikult Jumalaema Uinumise pühal Riia piiskopkonna valitsev ülemhingeekarjane piiskop Arseni (Brjantsev). Vähehaaval ehitati kloostri kirikuid ja muid hooneid.

Püha Sinod ülendas oma 19.08.1892.a määrusega õeskonna ühiselulise naiskloostri staatusesse.

Algselt kuulus klooster Riia piiskopkonna koosseisu Reveli vikaarpiiskopkonna territooriumil. 30.03.1917.a ühendati Liivimaa kubermangu põhjaosa Eestimaa kubermanguga. Territoriaalsetele ja administratiivsetele muudatustele järgnesid ka kiriklik-territoriaalsed muudatused: samades piirides laienes ka Reveli vikaarpiiskopkond, mille eesotsa pandi 31.12.1917.a esimene eesti rahvusest piiskop tulevane märter – pühak Platon (Kulbusch), kellele tehti ajutiselt ülesandeks juhtida kogu Riia piiskopkonda. Pärast tema tapmist enamlaste poolt 14.01.1919.a hakkas Reveli vikaarpiiskopkonna elu juhtima Eesti ajutine piiskopkondade kogu, mis võttis kindla suuna autokefaalia saamisele.

Moskva Patriarhaadi Kõrgeim Kirikuvalitsus (kuhu kuulusid Püha Sinod ja Kõrgeim Kirikunõukogu) tuli Eesti õigeusklikele vastu, alguses asutati 19.11.1919.a Reveli vikaarpiiskopkonna baasil iseseisev Eesti piiskopkond, seejärel aga anti sellele 10.05.1920.a autonoomne staatus kui Eesti Õigeusu Kirikule.

Sel moel oli Pühtitsa klooster järjepidevalt ülalkirjeldatud ajavahemikul Riia, seejärel aga sellest 1919.a eraldatud Eesti piiskopkonna all, mis 1920.a muudeti Autonoomseks

Kirikuks, mis toleks ajaks figureeris juba vähemalt aasta aega sisedokumentides kui „Apostlik-Õigeusu“ kirik.

Nagu ülal toodud, võib aru saada, et alates kloostri loomisest kuni eelmise sajandi 1920. aastate lõpuni muutus kloostri jurisdiktsioon mitte õdede initsiatiivil, vaid see oli seotud teatud ajalooliste muudatustega, millel oli otsene mõju kogu Eesti piiskopkonnale. Kuna administratiivsed muutused toimusid Ajutise Eesti Piiskopkonna Täiskogu otsuse alusel ja puudutasid kõiki Reveli vikaarpiiskopkonna territooriumil asuvaid kogudusi, võttis ka klooster vastu jurisdiktsiooni muudatused, mis tulenesid kõrgeimate ülemate otsustest.

1923.a pöördus Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku juhtkond eesotsas peapiiskopi Aleksandriga (Paulus) Konstantinoopoli Patriarhi Meletiose poole autokefaalia taotlusega. Autokefaaliat Patriarh ei andnud, kuid võttis kiriku enda jurisdiktsiooni alla, tunnistades sellele varasemalt antud autonoomset staatust ning õigustades selle ülemineku mittekanoonilisust (puudus Emakiriku poolne lahtilaskmise kiri) kiriklike ja poliitiliste meeleoludega Venemaal.

30.03.1941.a naasis EAÕK ning koos temaga ka Pühtitsa klooster Moskva Patriarhaadi koosseisu. Jurisdiktsiooni vahetust saab selgitada lihtsalt: „Seoses Eesti astumisega Nõukogude Sotsialistlikku Vabariikide Liitu ja riigikorra muutumisega tekkis vajadus muuta ka Eesti Õigeusu Kiriku üldist korda ja taastada endine suhtlus Vene Kirikuga“. Edasi märgitakse, et „küsimust ühinemise kohta Moskva Kirikuga arutati Sinodis ja võeti vastu positiivne otsus“ (EAÕK Sinodi pöördumine Narva Piiskopkonna Täiskogu poole 25.09.1940.a EAA ЭИА.1655. Оп.2. Д.2629. Л.2). Ja mitte ühtegi vihjet vajadusele, kasvõi viisakuse pärast kooskõlastada see küsimus Konstantinoopoli Patriarhiga (kuigi jutt käib Emakiriku rüppe naasmisest).

Kuna Pühtitsa kuulus Tallinna piiskopkonna koosseisu, mida juhtis Metropoliit Aleksander (Paulus), toimus jurisdiktsiooni muutmine mitte kloostri algatusel, vaid ülevaltpoolt edastatud administratiivse käsu ja muudatuse tõttu

Fašistliku Saksamaa armee tulekuga püüdis EAÕK-i (mis tol hetkel pärast ühinemist oli juba uuesti muudetud Eesti piiskopkonnaks) Metropoliit Aleksander (Paulus) kogu tema juhtimise all olevat Kirikut Moskva Patriarhaadi Baltimaade eksarhaadi koosseisust välja viia. Kuid tal õnnestus see ainult talle vahetult alluvate Tallinna piiskopkonna kloostrite ja kogudustega. Saksa okupatsioonivõimud, andes eelistuse Baltimaade eksarhaadile, mille eestseisja oli Metropoliit Sergius (Voskressenski), ei lubanud struktuuril, mida juhtis Metropoliit Aleksander, nimetada end „kirikuks“, kuid andsid korralduse mitte astuda suhtlusesse Konstantinoopoli Patriarhaadiga ning kohustasid nimetama seda „Eesti Apostlikuks Õigeusu Metropooliaks“ (EAÕM).

Erinevad allikad kajastavad kloostri Iguumenja pöördumist Metropoliit Aleksandri poole, et klooster jääks tema jurisdiktsiooni alla. Seega ei ole tegemist sellega, et palutakse jurisdiktsiooni muutmist, vaid pigem rõhutatakse vajadust säilitada olemasolev alluvussuhe ning mitte muuta järgmist: asjaolusid ja kohustusi, mille Jumal on kloostriale määranud.

06.03.1945.a toimus EAÕM Sinodi liikmete (kõik, peale ühe, nad jäid Eestisse) isikus lahkulöönud vaimulike ja ilmalike ühinemine ning pärast seda lõppes 1941.a alanud EAÕK-i muutmine Eesti piiskopkonnaks. Pühtitsa klooster jätkas tema koosseisus oma tegevust piiskopkondliku kloostrina.

Meie järelepärimisele Moskva Patriarhaadi justiitsvalitsusse iguumenja Joanna (Korovnikova) kirjade ja pöördumiste olemasolu kohta arhiivides, mis sisaldaksid Konstantinoopoli Patriarhi jurisdiktsiooni alla minekut või tagasipöördumist Emakiriku rüppe, saime vastuse justiitsvalitsuse juhilt, et arhiivides pole selliseid dokumente. Tallinna Metropoliit Aleksander (Paulus) pöördus Patriarhi Aujärjel oleva Metropoliit Sergiuse poole palvega võtta EÕK tagasi Moskva Patriarhaadi Õigeusu Kiriku koosseisu.

Kui Ministeeriumil on olemas ajaloolised dokumendid, mis tõestavad muid Pühtitsa jurisdiktsiooni muutmise asjaolusid, siis palume meile esitada nende koopiad, et saaksime neid tähelepanelikult uurida ning säilitada kloostri arhiivides.

Pühtitsa kloostril kujunesid erilised suhted siitilmast lahkunud Moskva ja kogu Venemaa Patriarhi Aleksius II-ga, kellel õnnestus, kui ta oli Tallinna ja Eesti piiskop, 1960.-ndatel aastatel kloostri eest seistes päästa see sulgemisest. Tema kui hingekarjase isiklik ja kogu südamest tulev hoolitsus väljendus selles, et 1990. aastal Patriarhiks saanuna võttis ta ülemhingekarjasena Pühtitsa kloostri peaaegu kohe oma vahetu hoole alla ning viis ta välja Eesti piiskopkonna koosseisust, andes talle stavropigiaalse kloostri staatuse. (Korraldus nr 1238 26.06.1990.a-st). Pöörame Teie tähelepanu sellele, et kloostri sõltumatu stavropigiaalne staatus eelnes imekombel Eesti Vabariigi tulevasele iseseisvusele.

3.

Stavropigiaalsus, mis tähendab kreeka keeles sõnasõnaliselt „rist“ ja „püstipanek“, on kõrgeim staatus, mida omistatakse kiriklikele institutsioonidele, traditsiooniliselt kõige sagedamini kloostritele. See staatus muudab need institutsioonid sõltumatuks kohaliku piiskopkonna võimust. Venemaal tekkis esimene stavropigiaalne klooster juba enne autokeefaalia saamist. 1383. aastal sai Simonovi klooster selliseks kloostriks, olles allutatud Moskva külastamise ajal seal peatunud Konstantinoopoli patriarhile. Vene Õigeusu Kirikus hakati stavropiigiaid andma 17. sajandi keskel patriarh Nikoni poolt, kes asutas Uus-Jerusalemma, Valdai ja Onežski kloostrid ning võttis nende juhtimise enda peale.

Mis puutub Pühtitsasse, siis võib kindlalt öelda, et kloostri imeline taassünd ja muutumine Hruštšovi ajastul, mil toimus jumalavastane võitlus, sai võimalikuks tänu Tallinna metropoliidi ja tulevase Pühima Patriarhi ALEKSIUS II (Rüdigeri) isiklikule hoolitsusele, toetusele ja vahetule osalemisele. Tema rolli kloostri taastamisel on raske üle hinnata ning just tema eestvedamisel kingiti kloostriks 1990. aastal stavropigiaalne staatus. Kordame veelkord, et see oli Pühima Patriarhi Aleksius II isiklik initsiatiiv, mis tõendab tema kui hingekarjase isalikkude hoolitsust kloostri parema elukorralduse eest. Praegu, kui sellest on möödunud üle kolmekümne aasta, saab selle otsuse arukust väärikas kontekstis hinnata. Stavropigiaalne staatus on aidanud kloostriks püsima jääda nendel sugugi lihtsatel aegadel ning andnud võimaluse kindlalt tulevikku vaadata.

Saades uue sajandi ja aastatuhande künnisel stavropigiaalse staatuse, omandas klooster mitmeid olulisi eeliseid. Nendest tähtsaim on sisemine iseseisvus. Stavropigiaalse staatusega klooster on vabastatud kohustusest tegeleda kohaliku piiskopkonna asjadega, mis

annab nunnadele võimaluse pühenduda ainult palvetamisele. Meile on antud vabadus otsustada palvete üle, mis tulevad Moskva Patriarhaadi poolt. Meil on õigus iseseisvalt otsustada, kas võtta need vastu täitmiseks või mitte. Patriarh omakorda on enda peale võtnud kohustuse olla kõigest kloostri vaimukeskuse rollis.

Kloostri ajaloos on palju näiteid ja tõendeid selle kohta, et meie, kloostri asukad, olles stavropigiaalses staatuses, oleme vabastatud poliitilistest ja ilmalikest tendentsidest. Meil on õigus, toetudes kloostri Vaimuliku Kogu arvamusele, määratleda toimuva vaimne olemus. Teeme oma valikud, tuginedes oma vaimsele kogemusele ja õigusele olla oma tegudes vabad. Sõltumata sellest, kellelt tuleneb palve või nõue — olgu need poliitikud või vaimulikud — otsustame ise, kas neid täita, ignoreerida või neist kategooriliselt keelduda. Toome mõned näited:

- **Keeldumine osalemast Ristikäigul Tallinnas:** Kui metropoliit Korneliuse (Jakobsi) palvele vastas emake skeemaiguumenja Varvara (Trofimova) järgmiselt: „Valitseja, [me osaleksime], kui see oleks kiriklik palvus, aga kuna see on poliitiline aktsioon, siis ei osale me selles.“
- **Kloostri abikloostri küsimus:** Pärast skeemaiguumenja Varvara (Trofimova) surma soovis kohalik piiskop näha abikloostrit oma piiskopkonna koosseisus. Me väljendasime kategoorilist vastuseisu sellisele soovile ja muudatustele. Lõpetuseks jäi abiklooster meie alluvusse, samas sai piiskop noomituse selle eest, et viis Pühima Patriarhi eksitusse.
- **Palve “võidu eest”:** Kõik, kes on sellest küsimusest teadlikud, teavad, et seda palvet ei ole kloostris kordagi loetud. Kloostri Vaimulik Kogu otsustas lugeda palvet kõikide kirikusse tulijate ühtsusest ja lunastusest.

Kõik, kes on külastanud Pühtitsa kloostrit, võivad kinnitada, et nunnade elu seal on pidev töö ja palve, palve ja töö. Maailma sündmused jäävad kloostri müüride taha.

Pühim Patriarh Aleksius II, olles teadlik piiskopkonna kloostrite elu eripäradest, andis Pühtitsa kloostriale – mis on tema "laps" – stavropigiaalse staatuse, päästes kloostri paljusid probleeme, mis on levinud piiskopkondade kloostrites. Sellega tõstis ta meie kloostri esmaklassilise staatuse tasemele, ning alates sellest ajast kuni tänase päevani on klooster olnud ja jääb ka jätkuvalt laitmatuse eeskujuks.

Siinkohal on oluline märkida, et oodatud skeemaiguumenja Varvara (Trofimova) palve meie kloostriale stavropigiaalse staatuse andmise osas ei vasta tõele. Vastavalt Vene Õigeusu Kiriku kanoonilise põhikirja 4. peatüki paragrahvile 10 valitseb Moskva ja kogu Venemaa Patriarh kõiki kiriklikke stavropiigiaid. Vastavalt vene õigeusu kiriku kanoonilise põhikirja 18. peatüki paragrahvile 3 kuulutatakse kloostrid stavropigiaalseteks Moskva ja kogu Venemaa Patriarhi ning **Püha Sinodi otsusega, järgides kanoonilist protseduuri. Seega on küsimus kloostriale stavropigiaalse staatuse andmisest või tühistamisest üksnes Moskva ja kogu Venemaa Patriarhi eesõigus.**

Loobuda omal algatusel stavropigiaalsest staatusest, mille kinkis meile Pühim Patriarh ALEKSIUS II, keda austasid õed, meie eelkäijad, kui lihast isa ning Emakest skeemaiguumenjat Varvarat aga nimetati emaks, tähendaks meie jaoks pöörata selg NENDE igavesele mälestusele, keda Jumal oli õnnistanud säilitamaks Pühtitsat. Nagu ütleb Jumala viies käsk: „Sa pead oma isa ja ema austama...“ (2Ms 20:12). Nad on meie vaimsed õpetajad, keda meil pole õigust unustada. Nad on usutunnistajad verises 20. sajandis, mil kirikut hävitati puhtfüüsiliselt. Tänu Jumala imele suutsid nad sellel hirmsal ajal luua nii

vaimsel kui ka materiaalsel tasandil. Me elame praegu ja kasutame nende töö vilju. Kuidas te saate meile ette panna unustada kõik see ja mitte meenutada NENDE panust?

4.

Kui ilmalikus elus peab inimene austama Põhiseadust ja seadusi ning neid mitte rikkuma, sest rikkumise korral saab ta kohtu poolt karistada, siis Kirikus on kohustuslik järgida lisaks ka Kiriku Põhikirja. Kiriku Põhikiri koostatakse kaanonite põhjal. Sõna kaanon tuleneb kreeka keelest *κανών*/ *kanōn* (reegel, mõõdupuu). Seda mõistet kasutati vanal ajal mõõdu tähistamiseks, mida kasutati ehitusel etalonina, et mõõtmised oleks täpsed. Õigeusus on sõnal kaanon laiem tähendus – see on kindel määrustik või reeglite kogum, mis on sõnastatud Kiriku apostlite ja pühade isade poolt ning nende täitmine on iga kristlase jaoks kohustuslik, näiteks Oikumeeniliste Kirikukogude Reeglid.

Kogu Oikumeenilise Õigeusu Kiriku kanoonilise struktuuri aluseks on koguduste printsiip. See tähendab, et kogu maailmas levinud Kirik koosneb autokefaalsetest Kohalikest Kirikutest ning igal Kirikul on oma kanooniline territoorium – riikides, kus Õigeusu Kirik on ajaloolises plaanis paljude sajandite jooksul eksisteerinud. Sellest printsiibist lähtub, et ühe Kohaliku Kiriku territoorium võib asuda mitmes riigis (nagu näiteks Õigeusu Kirik Tšehhis ja Slovakkias, Serbia Õigeusu Kirik mitme riigi territooriumil jne). Seejuures need palved, mida loetakse õigeusu jumalateenistusel kohaliku võimu kohta, peavad silmas muidugi selle **riigi võimu**, kus asub see Õigeusu Kiriku piiskopkond (klooster). See tähendab, et Pühtitsa Klooster palvetab Eesti Vabariigi võimu ja kaitseväge eest.

VÕK-i Põhikiri (kanooniline) laieneb kloostri peale selles osas, mis reguleerib stavropiigiate tegevust (näiteks Põhikirja p 31), stavropigiaalsete kloostrite tegevust (Põhikirja XIII peatükk) ja kõigi Vene Õigeusu Kiriku kanooniliste allüksuste tegevust (välja toomata nende erisusi). Näiteks vastavalt VÕK-i Põhikirja p-le 10 ei teosta Vene Õigeusu Kiriku allüksused poliitilist tegevust ega anna oma ruume poliitiliste ürituste läbiviimiseks. Antud säte laieneb ka Pühtitsa kloostri peale.

Vastavalt VÕK-i Põhikirja p-le 18.10 juhul, kui klooster omavoliliselt võtab vastu mittelegitiimse otsuse väljuda Vene Õigeusu Kiriku hierarhilisest struktuurist ja tema jurisdiktsiooni alt, jääb klooster ilma kuuluvusest Vene Õigeusu Kirikusse, mis toob kaasa kloostri kui religioosse organisatsiooni tegevuse lõpetamise. VÕK-i Põhikirja antud säte laieneb ka Pühtitsa kloostri peale, kuna vastavalt Kirikute ja koguduste Seaduse §-le 12, peavad kloostri põhikirjas olema määratletud tema tegevuse lõpetamise alused ja kord. Vastavalt kloostri põhikirja p-le 1 juhindub klooster omakorda oma siseelus (vaimses elus) Vene Õigeusu Kiriku (kanoonilisest) määrustikust. Vastavalt Kirikute ja koguduste seaduse §-le 12 määratakse kloostri põhikirjas kindlaks tema juhtimisorganite kompetents. Kloostri juhtimisorganiteks on Patriarh, kloostri eestseisja ja kloostri vaimulik kogu. Sellesse loetellu ei kuulu volitus otsuse vastuvõtmise kohta kloostri väljumisest Vene Õigeusu Kiriku hierarhilisest struktuurist ja tema jurisdiktsiooni alt. Seetõttu pole kloostri eestseisjal ega ka vaimulikul kogul õigust sellist otsust vastu võtta.

Omalt poolt, vastavalt kloostri põhikirja punktile 17, võib patriarh teostada õigusi, mis on ette nähtud VÕK (kanooniline) põhikirjaga ja kloostri põhikirjaga. Siinkohal tuleks

eriti märkida, et ei VÕK (kanoniline) põhikiri ega kloostri põhikiri ei anna patriarhile õigust iseseisvalt otsustada kloostri väljumise üle Vene Õigeusu Kiriku hierarhilisest struktuurist ja jurisdiktsioonist. Sellise otsuse vastuvõtmine eeldab rea kiriklike sündmuste läbiviimist. Sarnast otsust ei tehta ainuisikuliselt, vaid vaid see nõuab kollegiaalset lähenemist.

On vaja arvesse võtta, et Kiriku kogu elu tugineb kogulikkuse (ühtsuse) printsiibile. Kogulikkuse ehk ühtsuse aluseks on usk Püha Vaimu kohalolekust ja toimimisest Kirikus, kes „juhatab teid kõigesse tõesse“ (Jh 16:13). Just usklike (piiskoppide, vaimulike ja ilmalike) kogunemised väljendavad Kirikut kui ühtset tervikut, mille elus osalevad kõik liikmed aktiivselt. Kogulikkus ehk ühtsus, kreeka keeles „καθολικότητα“ (kõikehõlmavus, terviklikkus) räägib Kiriku ühtsusest nagu Kristuse Ihust, kui iga usklik on ühtse terviku osa. See pole mitte lihtsalt organisatsiooniline ühtsus, vaid on müstiline ühtsus, mille aluseks on usk, armulaua käimine ja üldine Lunastus.

Kogulikkuse (ühtsuse) printsiip väljendub praktikas selles, et tähtsate usuküsimuste, kirikudistsipliini- ja juhtimisküsimuste lahendamiseks kutsutakse kokku Kirikukogud. Globaalsete küsimuste lahendamisega, nagu võitlus ketserlusega ja dogmade määratlemine, tegelevad Oikumeenilised Kirikukogud. Kohaliku tähtsusega küsimusi lahendatakse Kohalikel Kirikukogudel. Kohalike Kirikukogude otsused on kohustuslikud kirikute ja nende kogude jaoks, aga peavad olema kooskõlas Oikumeeniliste Kirikukogude otsustega.

Kanooniliselt on Õigeusu Kiriku kogulikkus (ühtsus) kajastatud sellistes reeglites piiskopivõimu kohta nagu piiskoppide võrdsus, kuigi nende seas võivad olla tähtsamad (näiteks patriarhid, metropoliidid), kellel võib olla eriline administratiivne roll, kuid seejuures nad ei oma kõrgemat võimu teiste üle. Õigeusu Kiriku piiskop on piiskopkonna pea ja vastutab selle vaimse juhtimise eest. Kuid piiskop ei tegutse isoleeritult, vaid teeb seda üksmeeles teiste piiskoppide ja Kirikukogudega.

Kohaliku Kiriku kirikutevahelisi asju juhivad piiskoppidest koosnev Sinod («σύνοδος» - kogu, nõukogu). Just nimelt tema tagab kirikuelu juhtimise, tegeleb lahendamist vajavate küsimustega Kirikukogude vahelistel perioodidel. Vene Õigeusu Kiriku Sinodi otsusega ja sellele järgnenud Patriarhi korraldusega määrati Pühtitsa kloostrile stavropigiaalse kloostri staatus.

Niisiis ei saa otsust Pühtitsa kloostri stavropigiaalsest staatusest väljumise küsimuse osas vastu võtta ainuisikuliselt mitte ükski kloostri juhtimisorgan, ei Vaimulik Kogu, ei kloostri eestseisja või Patriarh.

Peale ülalpool loetletu on vaja veel öelda, et kloostri elu määratleb ka Kloostri Põhikiri. Vaimse juhi suhted kloostri ja tema volitused on samuti määratletud põhikirjaga. Näiteks Kloostri Põhikirja p-s 1.3 on juttu Patriarhi korraldustest, aga mitte käskudest. Patriarhi korraldused, millest juhindub klooster, on loetletud Kloostri Põhikirjas. Kloostri Põhikirjas ei ole korraldust, mille alusel Patriarh võib kohustada kloostri õdesid palvetama ükskõik kelle eest, näiteks sõdurite eest. Aga põhikirjaga ette nähtud korraldusi on klooster kohustatud täitma.

Õigust pöörduda Patriarhi poole palvega loobuda stavropigiaalsest staatusest pole kloostri põhikirjas ette nähtud ei kloostri endale (põhikirja p 9) ega ka tema organitele (põhikirja pt 3). Sellest, et selline pöördumine ei ole võimalik, oleme teada andnud ka oma varasemates vastustes. Nii selgitasime juunikuus 2024. a saadetud kirjas oma seisukohta munklust vastu võttes antud vande täitmise kohustuse kaudu. Munklusesse astuja annab täieliku kuuletumise vande. Edaspidi ei juhi teda enam isiklikud soovid ega tema enda tahe, vaid kuuletumine. Kloostri liikmetel ei ole oma tahet, me elame kuuletumises. Seepärast ei ole kloostri õigust sellist pöördumist saata.

Just seda mõtet püüdsime edastada ministeeriumi esindajatele meie aprillis toimunud kohtumisel, öeldes, et sellise pöördumise võib algatada ainult ministeerium ise. Vahepealsel ajal oleme olnud sunnitud seda küsimust kirikusiseste suhete kontekstis põhjalikult uurima. Selle tulemusena võime öelda, et selline kloostripoolne initsiatiiv on sõna otseses mõttes vaime surm meie nunnade jaoks, sest kaob nii ühtsus Kogumaapealse Kirikuga ning, mis kõige hirmsam, Püha Vaimu kohalolek. Kui varem me tajusime seda, siis nüüd me näeme, et ka Kiriku kaanonid hoiatavad meid nende tagajärgede eest.

Ülalöeldule tuginedes pöördume Teie kui pikaajalise partneri poole, kellega koostöös oleme alati leidnud kõikidele küsimustele aruka lahendustee, palvega kaaluda veel kord meie esitatud argumente. Loodame, et Te pöörate tähelepanu nii munkluse eluviisile kui ka sellele, et riigil ei ole Kloostri pretensioone selle politiseerituses või poliitilisse ellu kaasatuses. Lugupeetud Minister on kinnitanud, et puuduvad igasugused andmed, et Klooster osaleks poliitilises elus.

Lubage nüüd mul väljendada veendumust, et meie pöördumine aitab kõigil huvitatud isikutel saada selget arusaama nendest piiridest, millest ületamiseks ei ole kloostri seaduslikku õigust. Kirikuelukorralduse normide järgimine on nurgakivi, millele on juba üle sajandi rajatud Pühtitsa klooster ja ilma milleta ei ole selle olemasolu üldse mõeldav.

Soovime jätta endale õigust seda kirja avalikustada.

Parimate soovidega.

Loodame mõistvale suhtumisele

allkirjastatud digitaalselt

Pühtitsa Jumalaema Uinumise
Stavropigiaalse Naiskloostri eestseisja